

УДК 332.834.6

Фармега Юрій

студент групи ПФМ-51

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник: Винник Тетяна

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Yurii Farmeha

student of group PFm-51

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

Scientific supervisor: Tetiana Vynnyk

PhD (Economics), Docent

Associate Professor Department of Economics and Finance

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

ДО ПИТАННЯ ДЕМОНОПОЛІЗАЦІЇ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ TO THE ISSUE OF DEMONOPOLIZATION OF MUNICIPAL ENTERPRISES

Комунальні підприємства (фр. commune – «громада») є частиною місцевого господарювання, основною функцією яких є належне забезпечення функціонування інфраструктури місцевості, у якій вони знаходяться. Комунальні підприємства в Україні функціонують на правових засадах, визначених Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», Господарським кодексом України та іншими законодавчими актами [5].

Поняття «комунальне підприємство», насамперед, визначає форму власності. Власником комунальних підприємств є територіальна громада. Разом з державною, комунальна – це форма публічної власності. Згідно закону «Про місцеве самоврядування в Україні», право комунальної власності – це право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування. Територіальним громадам сіл, селищ, міст, районів у містах належить право комунальної власності на рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, землю, природні ресурси, підприємства, установи та організації, в тому числі банки, страхові товариства, а також пенсійні фонди, частку в майні підприємств, житловий фонд, нежитлові приміщення, заклади культури, освіти, спорту, охорони здоров'я, науки, соціального обслуговування та інше майно і майнові права, рухомі та нерухомі об'єкти, визначені відповідно до закону як об'єкти права комунальної власності, а також кошти, отримані від їх відчуження [4].

Загалом в Україні функціонує 14156 комунальних підприємств (станом на 1.03.2020) [1], з них приблизно 20% – природні монополії (це, переважно, підприємства інфраструктури – ТЕС, водоканали, постачальники природного газу, транспортні підприємства), решта працюють на конкурентних ринках. Однак така конкуренція викривлена бюджетними асигнуваннями з причини нерентабельної господарської діяльності переважної більшості комунальних підприємств та наявністю корупційних ризиків [2].

Побутує думка, що такі системи як централізоване водопостачання та водовідведення, централізоване опалення і постачання гарячої води, мають власні специфічні риси, які

роблять демонополізацію на ринках цих послуг недоцільною. Тобто виробництво, яке стало монополієм з природних причин, не може стати конкурентним шляхом створення для цього лише штучних умов. Напроти, такі дії здатні привести до зростання тарифів та зниження рівня суспільного благополуччя [3]. Разом з тим, більшість європейських країн ще декілька десятиліть тому передали комунальні підприємства, зокрема природні монополії, у приватну власність. Цікавим є досвід Великої Британії. У англійській моделі активи комунального підприємства викупляються приватною компанією, яка їх модернізує та реконструює. Приватизуючи об'єкти, уряд Англії, з одного боку, намагався досягти росту ефективності функціонування підприємств, а з іншого, поповнити бюджет від продажу об'єктів. В період з 1987 до 1992 відбулась приватизація об'єктів водопостачання та електроенергетики, яка, разом з тим, передбачала нові інституційні умови функціонування таких господарюючих суб'єктів – по-перше, створення дієвих органів регулювання – Комісії з водопостачання та Комісії з електропостачання, по-друге, продаж таких активів відбувався через фондовий ринок за цінами, нижчими від реальних з метою залучення до участі максимальної кількості приватних інвесторів. Розуміючи, що розвиток конкуренції у такій галузі малоймовірний, проводилися політика так званої «конкуренції порівняння», при якій порівнювалась діяльність різних операторів ринку для визначення того, хто з них працює найбільш ефективно. Оскільки підприємства водопостачання та водовідведення є природними монополіями, керівництво Великобританії створило Управління водного господарства для здійснення нагляду і регулювання у даній сфері діяльності, а також Національне річне управління та Інспекцію з контролю за якістю питної води для забезпечення дотримання законодавства з охорони навколишнього середовища.

У цілому, досвід Англії є позитивним – підвищився рівень обслуговування споживачів та покращилася якість води. Щодо тарифів на воду, то вони встановлюються Управлінням водного господарства (при цьому їх щорічне підвищення обмежується індексом роздрібних цін і коефіцієнтом К, значення якого залежить від оцінки активів та вартості капіталу підприємства, що дозволяє ефективним компаніям отримувати дохід у розмірі, достатньому для фінансування діяльності, запобігаючи при цьому марнотратству) [3].

Вважаємо, що реформування комунальної сфери, зокрема передача комунальних підприємств ефективному власнику, сприятиме підвищенню їх прибутковості та забезпеченню належного виконання покладених на них функцій.

Перелік використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>
2. Комунальні підприємства: продати чи залишити? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ces.org.ua/utility-companies/>
3. Кучеренко В.Р. Стратегії розвитку комунального сектору міського господарства [Електронний ресурс] / Кучеренко В.Р., Дзезик С.С. та ін. – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>
4. Поняття комунальної власності. Історія формування комунальної власності в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ipo.org.ua>
5. Рубльов В.В. Особливості управління комунальними підприємствами у сучасних умовах [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.economy.in.ua/pdf/2_2017/12.pdf